

za první republiky a okupace. lze pochopit jeho velký pedagogický vliv, přestože Král nepřinášel velké filosofické a sociologické koncepty. Jeho vliv byl nemalý — a to i na poválečné generace marxistů — právě pro jeho věcnost, úctu k faktům a argumentům, i určitou dávku skepse. Je přirozené, že Královovy filosofické a sociologické názory, zejména jeho tendence překlenout tzv. krajní stanoviska, se dostávala do rozporů s marxistickou filosofií. Politické závěry, které z toho byly vyvozeny, však byly daní 50. letům, stejně jako příliš příkré interpretace jeho díla v tisku. Nemělo by jistě smysl hledat dnes v díle prof. Krále nějaké sblížení s marxismem. Jde spíše o přehodnocení určitých akcentů, jak se o to zde ostatně pokoušíme. Charakteristika filosofických, sociologických a jiných názorů a prací prof. Krále pomocí termínů umírněný pozitivismus, jakož i společenské zařazení jeho odborné, pedagogické a organizační činnosti do vztahu s levým křídlem české buržoazie, mají sice své oprávnění, zároveň však zůstávají vůči tak výrazné lidské a vědecké osobnosti, kterou prof. Král v československém myšlení i životě nesporně představuje, nutně schematické.

V diskusi ocenili doc. dr. J. Patočka a dr. J. Zmura jak zakladatelský význam prací prof. Krále v oboru dějin české filosofie, tak zejména jeho ryzí lidský charakter. Prof. Král ve svém vystoupení poděkoval Jednotě filosofické, vyjádřil se skromně k pochvalným slovům, doplnil některé údaje k přednášce a popřál další rozvoj československé filosofie a sociologii, přičemž realisticky ocenil příznivější podmínky pro práci dnešních jejích pracovníků. Večer byl zakončen gratulacemi všech přítomných prof. Královi.

Bibliografie

- J. Král, *Československá filosofie*, 1937.
- E. Urx, *Za pravdu a mír*, SNPL 1954, str. 151 an.
- K pětasedmdesátinám prof. Josefa Krále, *FC*, 1957.
- O. Záhora, *Ke kritice pozitivistického pojetí předmětu a metod sociologie v české buržoazní sociologii*, Přehled, MŠK, 1958.
- D. Prokop, *Filosofické a sociologické názory Josefa Krále*, *FC*, 1959.
- A. Dratková, *O jednotě filosofické*, *FC*, 1966.

Dušan Prokop

K 75. narozeninám dr. Františka Fajfry

Dne 18. srpna t. r. oslavil své 75. narozeniny předseda Československé demografické společnosti dr. František Fajfr. Narodil se roku 1892 v Humpolci, mládí strávil v Brně, ve Dvoře Králové n. L. a v Praze, kde vystudoval právnickou fakultu Karlovy university. Právnickou praxi prošel u pražských soudů a Zemského správního výboru. Od roku 1922 pracoval nepřetržitě ve Státním úřadu statistickém, od roku 1945 jako jeho předseda, do roku 1961, kdy byl tento úřad přechodně sloučen s komisí státní kontroly. Ve statis-

tickém úřadě se dr. Fajfr zabýval především ekonomickou statistikou (statistikou družstev, daňovou soustavou atd.). Přispěl svou prací k tomu, že se československá statistika začala budovat na solidních vědeckých základech, pokud jde o rozsah práce, metody, tempo zpracování údajů a konečné výsledky.

V roce 1957 byl jmenován předsedou Státní populační komise, v jejímž čele stál do roku 1963. Od ustavení Československé demografické společnosti v roce 1964 zastává funkci jejího předsedy.

Je velmi těžké shrnout ve stručném přehledu bohatou publikační i organizační činnost dr. Fajfry, poněvadž pouhý výčet jeho prací by zaplnil několik stran. Charakteristické pro osobnost tohoto statistika, sociologa a demografa je to, že ve všech jeho pracích se projevuje hluboký a prožitý filosofický rozhled a názor. V paměti mně utkvěl výrok z jednoho lektorského posudku, do něhož jsem měla možnost nahlédnout: „Nechutné je, předstírá-li autor, že je marxista, ale svým povídáním dokazuje, že vůbec neví, co je marxismus...“ Právník a filosof, který vyšel z pozitivismu A. Comta, prostudoval velice důkladně Hegela a Marxe (přeložil výbor z Hegela do češtiny), byl důvěrně seznámen s filosofií Krejčího, Drtiny, Masaryka a dokázal svými pracemi, jaký je jeho filosofický názor, aniž by musel prokládat své práce citáty z klasiků. Dovedl však i neúprosně kritizovat všechny „odvany marxismu“, mechanické a dogmatické přebírání pouček, a to i v době, kdy kritický přístup k této filosofii byl nepřístojností.

Filosofický přístup k teoretickým problémům se projevil i v jeho pracích z oboru sociologie a demografie. Jmenujme alespoň jeho studie a články, uveřejněné v České Mysli (*Ze soudobé sociologie francouzské*, Česká Mysl XIX, 222; *Sociologické a normativní teorie práva*, tamtéž, XXIII, 3/4, 179 n.), *Glosy k české sociologii* (Ruch filosofický VI, 84), *Z české sociologie o národu* (Čin VII, 181 n.), *Sociologie a právní řád* (Sociologický časopis 1965, 702 n.).

Nemálo pozornosti věnoval pojmu populace a národ, národ a národnost, vzájemnému poměru státu a národa (*Sociologie státu, národa a politických stran*, přednáška v r. 1946; ze starších prací *Stát a národ*, Socialistické listy č. 44, 1919, *Vědomí státní*, Nové Čechy III, č. 9, 371 n. a další).

K rozvoji československé demografie přispěl dr. Fajfr svými teoretickými příspěvky (v diskusi o vymezení pojmu demografie, o směrech jejího rozvoje, o aktuálních úkolech československé populační politiky) a svou účastí na demografických akcích (sčítání lidu, domů a bytů, statistika obcí a sídlišť).

Citlivým psychologickým přístupem je charakterizováno i jeho jednání s lidmi a veřejné vystupování. Stane-li se diskuse příliš „vědeckou“ a problémy příliš složitými pro přemíru faktů a čísel, působí nezapomenutelně slovo předsedajícího dr. Fajfry, ať už je to jeho diskusní příspěvek nebo shrnutí. Do sálu se vrátí „lidská míra“ věcí, a často

i vyhocenou situaci nebo trapné rozpaky zahladí optimistický, tolerantní a nenadřazený tón jeho výroku.

Pripojujeme se k blahopřání k pětasedmdesátým narozeninám dr. Fajfra, kterých se dožívá v plné svěžesti a činorodé práci.

Alena Šubrtová

Z činnosti Čs. sociologické společnosti

Čs. sociologická společnost ukončila sezónu 6. července 1967 přednáškou anglického sociologa dr. Ch. Algera, profesora Northwestern University v Chicagu, na téma *Metodologické problémy výzkumu organizací*, a novou sezónu zahájila 12. září 1967 opět přednáškou zahraničního sociologa, Přednáška se pořádala pro členy sekce sociologie venkova a přednášejícím byl prof. dr. H. Cépéd z Vysoké školy zemědělské v Paříži, který hovořil na téma *Sociální problémy světového zemědělství*. Dalším přednášejícím 19. 10. 1967 byl prof. H. Bach z Hochschule für Social- und Wirtschaftswissenschaften v Linci, který přednášel *O vlivu industrializace na strukturu a rozvoj rakouského zemědělství*. Z dalších zahraničních hostů přednášel pro sekci sociologie města 21. září 1967 prof. D. Donnison z London School of Economics and Political Sciences na téma *Výzkum a výuka aplikované sociologie ve Velké Británii*, a 6. října 1967 pro sekci teorie a komparace industriální společnosti a sekci integrální antropologie přednášel dr. W. Burisch z university v Konstanci na téma *Problém divergence a konvergence v industriální sociologii*.

Na pravidelných schůzkách sekce integrální antropologie referoval 20. září 1967 doc. dr. J. Solaf CSc. na téma *Sociologie a futurologie* a dr. M. Stuchlík na téma *K otázkám sociální antropologie*; 25. října 1967 zde přednášeli dr. Ch. Troníček CSc. — *Biologická antropologie jako součást integrální antropologie* a dr. K. Rychtařík CSc. — *Některé aktuální problémy sociologie v Sovětském svazu*.

11. října 1967 se konala pracovní schůzka sekce sociologie národnostní otázky a 17. října 1967 pracovní schůzka sekce sociologie veřejného mínění, na které hovořil M. Řehák o zkušenostech z výzkumu televizního diváka.

5. října 1967 byl zahájen II.—III. semestr semináře „Úvod do aplikací matematiky v sociologii“ s tímto programem: doc. dr. V. Lamser CSc. — *Teorie aplikace matematiky*, V. Lamser a J. Řehák — *Analýza společenských struktur I.—IV. (Aplikace teorie grafů a teorie matic)*, inž. Z. Šafář — *Problémy kvantifikace I.—II. (Konstrukce stupnic)*, M. Illner *Kausální analýza I.—II. (Lazarsfeldovy modely)*, doc. inž. L. Růžička — *Kausální analýza III.—V.*, J. Řehák — *Vybrané modely společenských procesů* a inž. A. Filáček — *Přehled dalších možností aplikace*.

20. října 1967 pořádala sekce sociologie průmyslu diskusní odpoledne na téma *Sociologie a marketing*; přednášejícími byli prof. dr. J. Nykryn, inž. V. Bárta CSc., dr. E. Rejmánek, inž. J. Rumler a doc. dr. J. Kohout CSc.

Alena Gabalová

Z činnosti Slovenskej sociologickej spoločnosti

Od sekcie sociológie mládeže a rodiny sa dňa 15. júna 1967 oddelila samostatná sekcia sociológie rodiny a zamestnanej ženy. Vedúca sekcie je dr. Jolana Jančovičová.

Sekcia sociológie politických a triednych vzťahov usporiadala dňa 16. júna 1967 prednášku a besedu s dr. Karlom Pomajzlom CSc. a Jánom Šindelkom CSc. z pražskej sekcie národnostnej otázky na tému *Národnostná problematika za socializmu s osobitným zreteľom na ČSSR*.

Novotvorená sekcia sociológie rodiny a zamestnanej ženy zahájila svoju činnosť dňa 28. 6. 1967 prednáškou poľského sociológa dr. Františka Adamskeho z Krakova na tému *Spoločenské premeny súčasnej rodiny*. Po prednáške nasledovala polemická diskusia aj o podstatných otázkach.

V dňoch 28. a 29. septembra 1967 bol hosťom Slovenskej sociologickej spoločnosti prof. dr. Joachim Matthes, vedúci Katedry sociológie na Univerzite v Münsteri, NSR. Prvý deň svojho pobytu mal diskusiu na tému *O tvorbe teórií v sociológii náboženstva*, druhý deň prednášku na tému *Tezy o konvergencii industriálnych spoločností*.

2. októbra prednášal v Bratislave pre členov Spoločnosti na tému *Teória a analýza rol ako nástroj medzidisciplinárneho spoločensko-vedného výskumu* prof. dr. Gerhard Wurzbacher, vedúci Ústavu pre sociológiu a sociálnu antropológiu Fakulty pre hospodárstvo a sociálne vedy na Univerzite v Norimberku, NSR. 3. októbra 1967 navštívil odbočku Spoločnosti v Nitre, ktorá spolu s Katedrou marxizmu-leninizmu Vysokej školy poľnohospodárskej organizovala jeho prednášku a diskusiu na tému *O výskumoch v sociológii mládeže a rodiny v NSR*. 4. októbra 1967 mal prof. Wurzbacher diskusiu v Bratislave s členmi spoločnosti, pracovníkmi bratislavských sociologických pracovísk. Potom odcestoval na ďalší pobyt do Brna a Prahy. V septembri 1967 opäť zasadal právny výbor aj redakčná rada seminára „Stav a problémy sociologickej kultúry na Slovensku“, ktorý sa uskutočnil 23.—25. X. 1967 v Trenčianskych Tepliciach.

V predsedníctvu Slovenskej sociologickej spoločnosti došlo k personálnej zmene. V dôsledku zahraničného pobytu doterajšieho vedeckého tajomníka s. Vojtecha Wagnera CSc. poveril výbor touto funkciou s. Jolamu Jančovičovou zo Sociologického ústavu SAV.

Libuša Friedová